

اقتصاد

خلاق

معاونت بررسی های اقتصادی
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

Creative Economic Outlook, 2022 , UNCTAD

منبع:

مترجم: شیما پورمحمدی

ناظر: معاونت بررسی‌های اقتصادی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران - واحد پژوهش‌ها و مطالعات اقتصادی

تخلیص و تهیه اسلایدها: سارا محمدی

تاریخ انتشار: اردیبهشت ۱۴۰۲

از طریق پست الکترونیکی زیر می‌توانید پیشنهادهای و نظرات اصلاحی خود را به واحد مربوطه منعکس نمایید:

researchcenter@tccim.ir

استفاده از مطالب این گزارش با ذکر منبع بلامانع است.

اقتصاد خلاق یکی از بخش‌های اقتصادی است که سریع‌ترین رشد را در جهان دارد. صنایع خلاق باعث ایجاد اشتغال و درآمد، ترویج نوآوری و کمک به بهبود رفاه جوامع می‌شوند. با این حال، داده‌های بیشتر و پاسخ‌های سیاستی نوآورانه و چند رشته‌ای برای افزایش تأثیرات توسعه بخش خلاق مورد نیاز و ضروری است، زیرا اقتصاد خلاق برای همه کشورها، به ویژه اقتصادهای در حال توسعه، گزینه‌ای عملی برای توسعه فراهم می‌کند.

این گزارش خلاصه‌ای از نتایج نظرسنجی انجام‌شده توسط آنکتاد از کشورهای عضو در مورد اقتصاد خلاق است که نسخه اصلی گزارش توسط اتاق تهران ترجمه و منتشر شده است. همچنین در این نسخه، به برخی آمارهای به روز آنکتاد در زمینه اقتصاد خلاق نیز پرداخته شده است.

اقتصاد خلاق برای توسعه پایدار حیاتی است

مفاهیم خلاقیت و اقتصاد خلاق در حال تکامل هستند. تعریف خلاقیت بر تعامل بین خلاقیت انسان، ایده‌ها، مالکیت فکری، دانش و فناوری استوار است، در حالی که اقتصاد خلاق همه صنایع متکی بر فعالیت‌های خلاق را در بر می‌گیرد. مفهوم اقتصاد خلاق ارتباط نزدیکی با «اقتصاد دانش» دارد که محرک اصلی رشدی درون‌زا از طریق سرمایه‌گذاری در سرمایه انسانی است.

آنکتاد صنایع خلاق را به عنوان چرخه‌های تولید و توزیع کالاها و خدمات تعریف می‌کند که از خلاقیت و سرمایه فکری به عنوان ورودی‌های اولیه استفاده می‌کنند. آنها مجموعه‌ای از فعالیت‌های مبتنی بر دانش را تشکیل می‌دهند که کالاهای ملموس و خدمات فکری یا هنری ناملموس با محتوای خلاقانه، ارزش اقتصادی را تولید می‌کنند. اقتصاد خلاق گزینه توسعه عملی را برای همه کشورها و به ویژه اقتصادهای در حال توسعه ارائه می‌دهد. در این میان برای کسب دستاوردهای ملموس‌تر به داده‌های بیشتر و پاسخ‌های سیاستی نوآورانه و چند رشته‌ای برای افزایش تأثیرات توسعه بخش خلاق مورد نیاز است.

معاونت بررسی‌های اقتصادی

تحول دیجیتال اقتصاد خلاق

استفاده از فناوری‌های صنعتی، فرصت‌های جدیدی را برای اقتصاد خلاق باز می‌کند. چاپ سه بعدی (D3)، هوش مصنوعی، واقعیت افزوده و واقعیت مجازی (AR/VR)، بلاک‌چین، محاسبات ابری، هواپیماهای بدون سرنشین و اینترنت اشیا (IoT) انقلاب صنعتی چهارم را پیش می‌برند. آنها راه‌های جدیدی برای تولید، توزیع و مصرف کالاها و خدمات خلاق ایجاد کرده‌اند ضمن اینکه به طیف وسیع‌تری از مصرف‌کنندگان نیز در سطح جهانی دسترسی دارند.

تجارت کالاها و خدمات خلاق

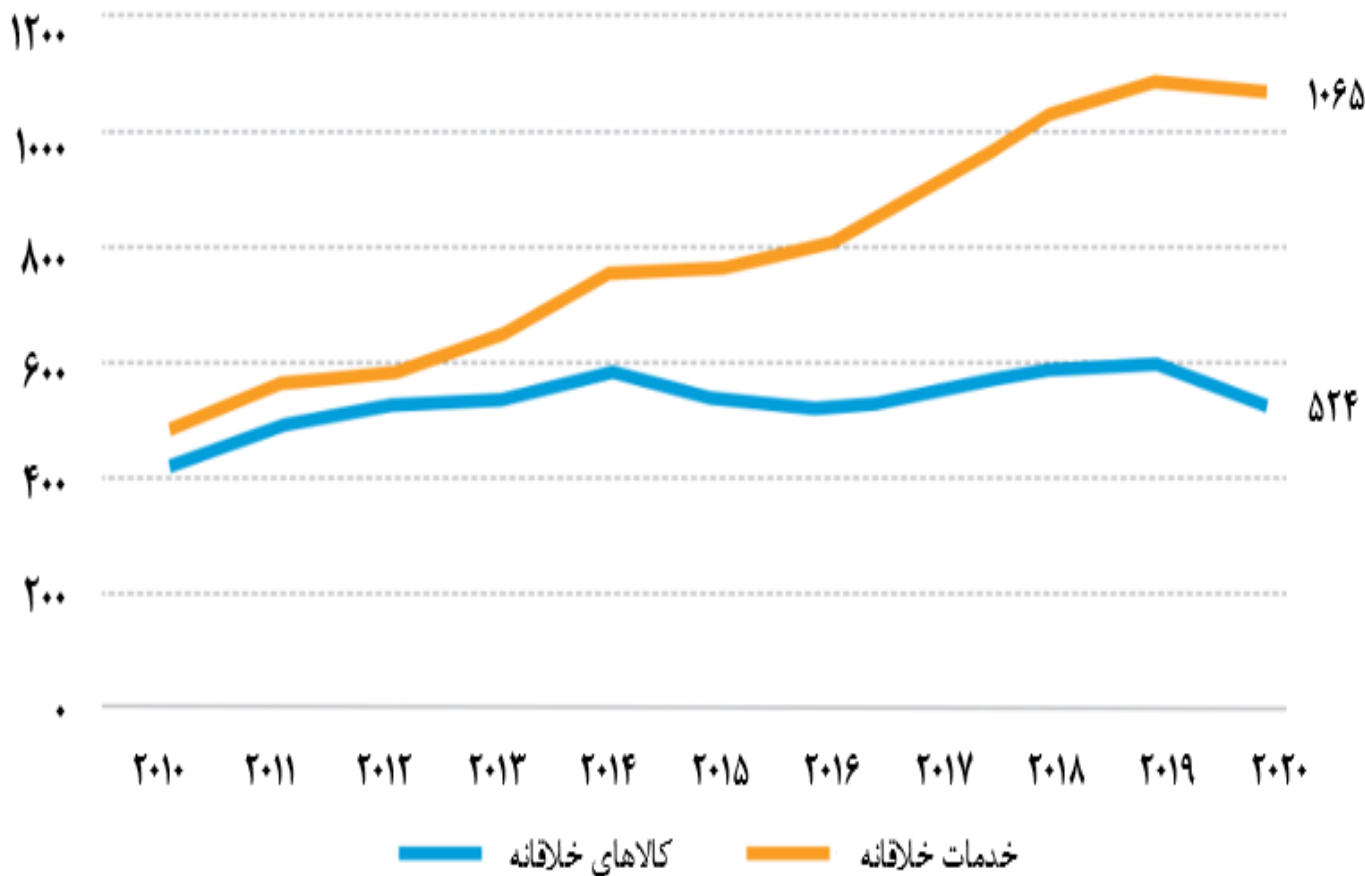
اقتصاد خلاق باعث ارتقای فراگیری اجتماعی، تنوع فرهنگی و توسعه انسانی می شود.

- ✓ سهم بخش فرهنگی از تولید ناخالص داخلی جهان در سال ۲۰۲۰، حدود ۳.۱ درصد است.
- ✓ بر اساس برآوردها، در سال ۲۰۲۰، کالاها و خدمات خلاق به ترتیب ۳ و ۲۱ درصد از کل صادرات کالاها و خدمات جهان را تشکیل داده اند.
- ✓ صنایع فرهنگی و خلاق با خلق نزدیک به ۵۰ میلیون شغل در سراسر جهان، ۶.۲ درصد از کل اشتغال را تامین می کنند ضمن اینکه در مقایسه با سایر فعالیت های اقتصادی تعداد بیشتری از جوانان (۱۵ تا ۲۹ ساله) را نیز به کار می گیرند.

صادرات کالاها و خدمات خلاق

صادرات جهانی کالاها و خدمات خلاق، ۲۰۱۰-۲۰۲۰ (میلیارد دلار)

منبع: آنکتاد

صادرات کالاهای خلاق در دهه گذشته بیش از ۱.۳ برابر و صادرات خدمات خلاق نیز در همین بازه زمانی حدود ۲.۱ برابر افزایش یافته است. سهم خدمات خلاق از صادرات کلیه خدمات رشد چشم‌گیری را از ۱۲ درصد در سال ۲۰۱۰ به ۲۱ درصد در سال ۲۰۲۰ نشان داده است.

در سطح جهانی، سهم کالاهای خلاقانه از کل صادرات بین سال‌های ۲۰۰۲ تا ۲۰۲۰ اندکی کاهش یافت و از ۳.۲ درصد در سال ۲۰۰۲ به ۳ درصد در سال ۲۰۲۰ کاهش یافت.

متوسط رشد صادرات سالانه کالاهای خلاق بین سال‌های ۲۰۰۶ تا ۲۰۲۰ برای کشورهای در حال توسعه، ۵.۹ درصد و برای کشورهای توسعه یافته ۱.۳ درصد بود.

معاونت بررسی‌های اقتصادی

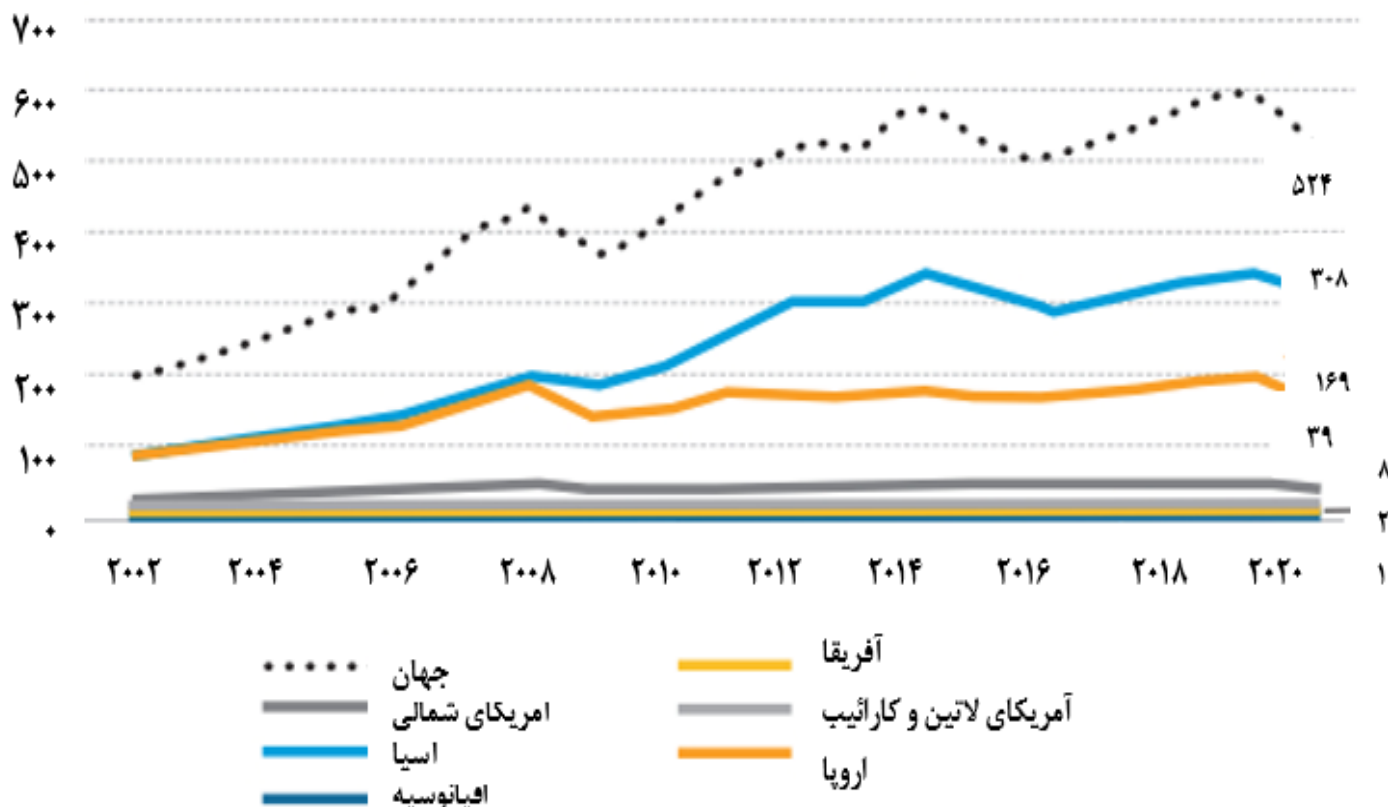

در پایگاه داده Comtrade تعداد ۱۹۷ کالای خلاق در سطح ۶ رقمی کد HS شناسایی شده‌اند که شامل موارد ذیل هستند:

- صنایع دستی (فرش، محصولات مربوط به برگزاری جشن‌ها، سایر صنایع دستی، ظروف کاغذی، ظروف حصیری و الیاف)؛
- صوتی و تصویری (فیلم و سی دی، دی وی دی و نوار)
- طراحی (معماری، مد، ظروف شیشه‌ای، داخلی، جواهرات و اسباب بازی)
- رسانه‌های جدید (رسانه‌های ضبط شده و بازی‌های ویدیویی)
- هنرهای نمایشی (آلات موسیقی و صفحات چاپی موسیقی)
- چاپ و انتشار (کتاب، روزنامه و سایر مواد چاپ)
- هنرهای تجسمی (عتیقه جات، نقاشی، عکاسی و مجسمه سازی)

رشد صادرات کالاهای خلاق

صادرات کالاهای خلاق بر اساس منطقه، ۲۰۰۲-۲۰۲۰ (میلیارد دلار)

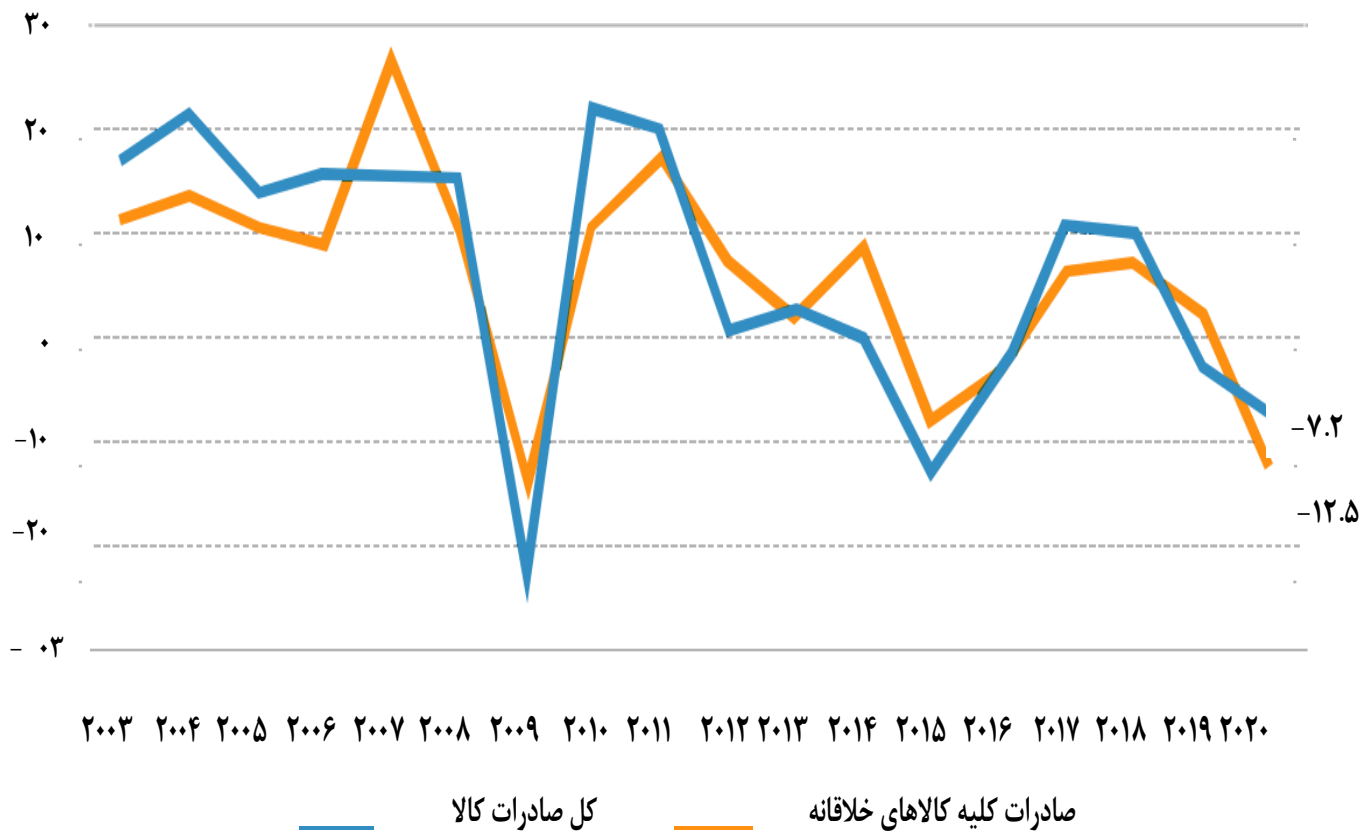
صنایع خلاق سهم قابل توجهی در تجارت بین‌المللی کالاها دارند. صادرات جهانی کالاهای خلاق از ۲۰۸ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۲ به ۵۲۴ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۰ افزایش یافت که به معنی متوسط رشد سالانه ۵.۳ درصدی طی بازه زمانی مزبور است.

از سال ۲۰۰۷ به بعد، همواره آسیا بزرگترین صادرکننده کالاهای خلاقانه بوده و ارزش صادرات آن در سال ۲۰۲۰ به ۳۰۸ میلیارد دلار با سهم حدود ۵۹ درصدی از کل رسیده است. پس از آن به ترتیب مناطق اروپا (۱۶۹ میلیارد دلار آمریکا) و آمریکای شمالی (۳۷ میلیارد دلار) قرار دارند. نقش مسلط در صادرات کالاهای خلاق در آسیا متعلق به کشور چین است که به تنهایی ۳۲ درصد از کل صادرات کالاهای خلاق جهان را به خود اختصاص داده است.

منبع: آنکتاد بر اساس پایگاه داده Comtrade سازمان ملل متحد

رشد صادرات کالاهای خلاق – ادامه

رشد سالانه صادرات جهانی کل کالاها و کالاهای خلاق، ۲۰۰۳-۲۰۲۰ - درصد

متوسط رشد سالانه صادرات کالاهای خلاق طی بازه زمانی ۲۰۰۶ تا ۲۰۲۰ حدود ۳.۵ درصد بوده در حالی که متوسط رشد سالانه صادرات کل کالاها در همین بازه ۲.۴ درصد و رقمی کمتر از رشد کالاهای خلاق است.

میانگین رشد سالانه صادرات کالاهای خلاق در فاصله سال‌های ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۰ کاهش یافت. یکی از دلایل این اتفاق «غیرمادی شدن» تجارت خلاق است که به دلیل دیجیتالی‌شدن، کالاهای خلاق به طور فزاینده‌ای به خدمات خلاق تبدیل شدند.

کل صادرات کالایی در سال ۲۰۱۹ به میزان ۲.۸ درصد کاهش یافت در حالی که صادرات کالاهای خلاق در همان سال ۲.۶ درصد رشد کرد.

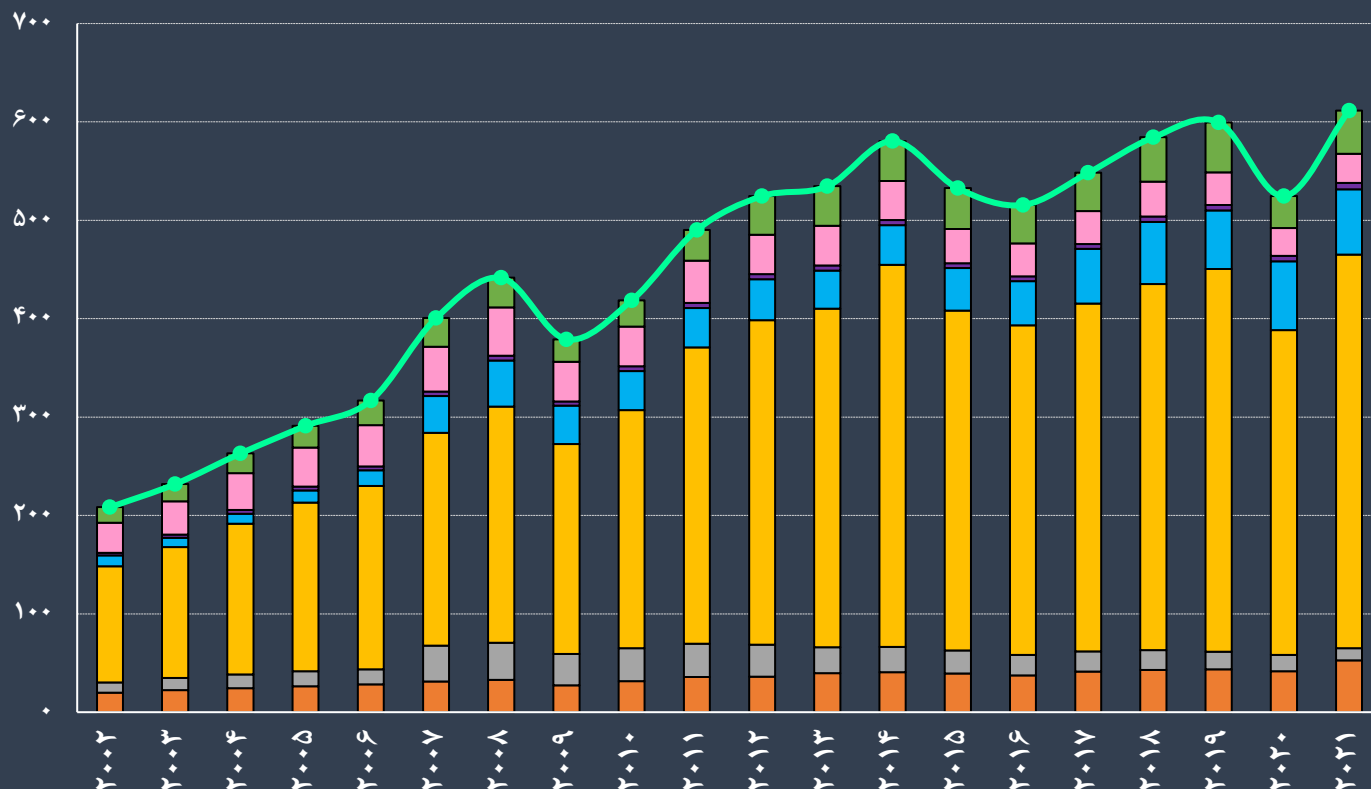
منبع: آنکتاد بر اساس پایگاه داده Comtrade سازمان ملل متحد

صادرات کالاهای خلاق - گروه‌های اصلی

صادرات گروه‌های اصلی کالاهای خلاق ۲۰۰۲ الی ۲۰۲۱ - میلیارد دلار

صنایع دستی   صوتی تصویری   طراحی   رسانه جدید
هنرهای نمایشی   چاپ و انتشار   هنرهای تجسمی   کل کالاهای خلاق

منبع: آنکتاد

روند عمومی صادرات کالاهای خلاق طی سالهای ۲۰۰۲ الی ۲۰۲۱ صعودی و از میانگین رشد سالانه ۵.۸ درصدی برخوردار بوده است. در سال ۲۰۲۰ همراه با بروز بحران سلامت ناشی از همه‌گیری کووید ۱۹، صادرات کالاهای خلاق هم افت کرد ولی در سال ۲۰۲۱ از رقم سال ۲۰۱۹ نیز پیشی گرفت.

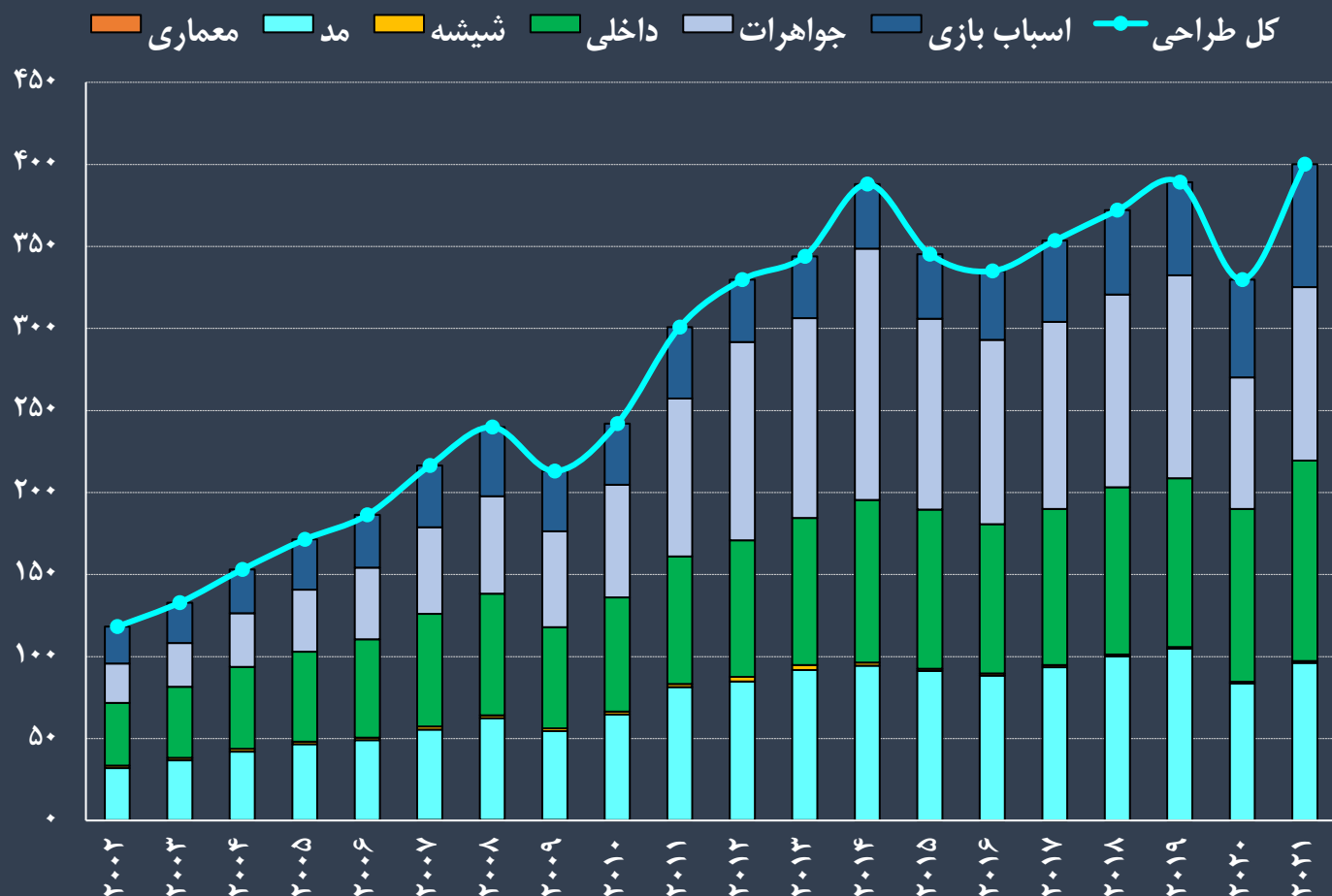
صادرات جهانی کالاهای خلاق در سال ۲۰۲۱ حدود ۶۱۱ میلیارد دلار بوده که بخش اعظم آن با سهم ۶۵ درصدی متعلق به کالاهای حوزه طراحی است. محصولات رسانه‌های جدید با سهم ۱۱ درصد، صنایع دستی با سهم ۸.۷ درصد و هنرهای تجسمی با سهم ۷.۱ درصد در رده‌های دوم الی چهارم از حیث

سهم در صادرات کالاهای خلاق قرار می‌گیرند.

صادرات کالاهای خلاق - گروه طراحی

روند صادرات گروه طراحی و اجزای آن ۲۰۰۲ تا ۲۰۲۱ - میلیارد دلار

منبع: آنکتاد

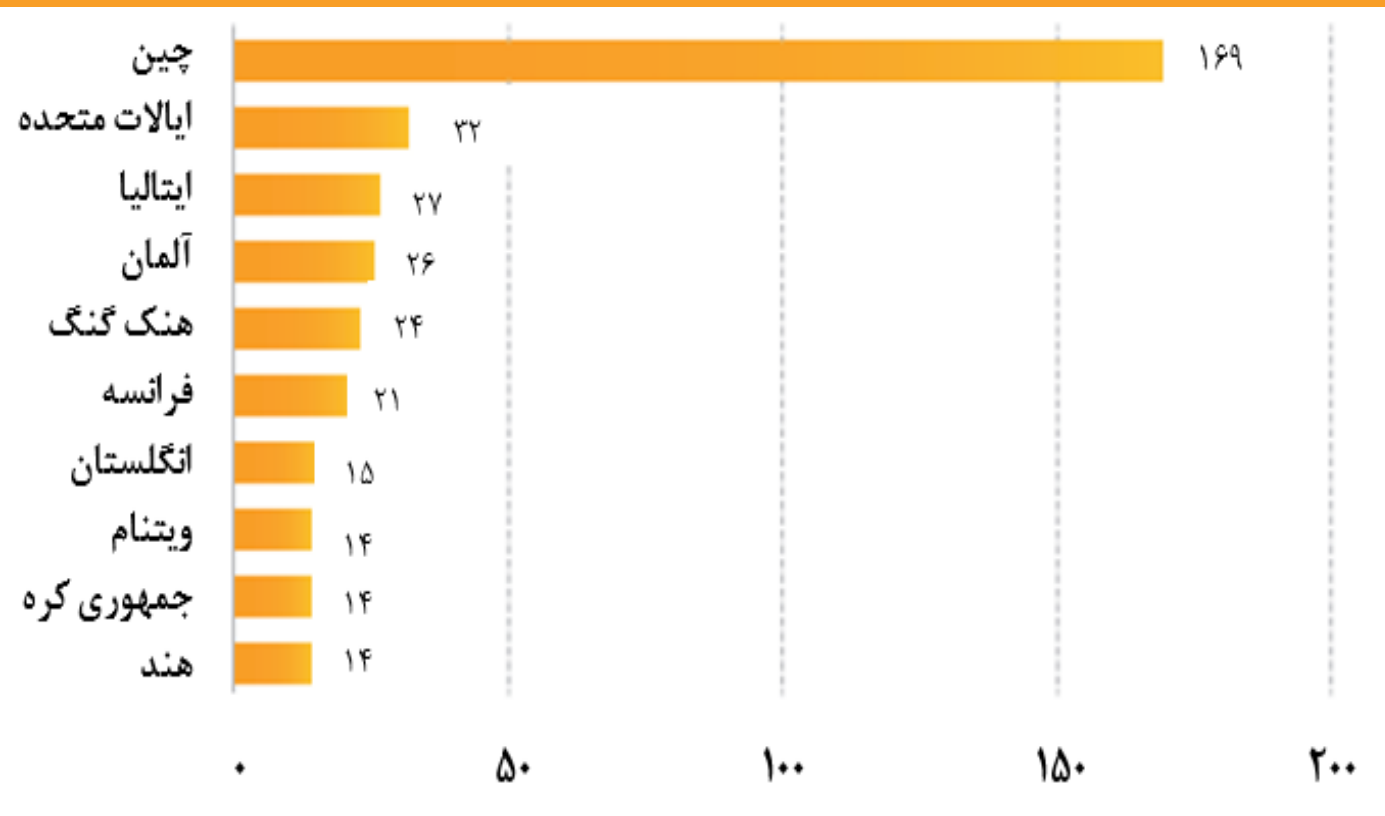
گروه طراحی بیشترین سهم از صادرات کالاهای خلاق طی بازه زمانی ۲۰۰۲ تا ۲۰۲۱ را به خود اختصاص داده است.

گروه طراحی شامل اسباب بازی، جواهرات، داخلی، محصولات شیشه‌ای، مد و معماری است.

در سال ۲۰۲۱، طراحی داخلی با سهم ۳۰ درصد بیشترین سهم را از صادرات گروه طراحی داراست که پس از آن جواهرات با سهم ۲۶.۴ درصدی، مد با سهم ۲۴ درصدی و اسباب بازی با سهم ۱۸.۷ درصدی قرار دارند. کمترین سهم‌ها نیز مربوط به ظروف شیشه‌ای و معماری

به ترتیب با ۰.۳ درصد و ۰.۰۲ درصد سهم هستند.

ده صادرکننده برتر کالاهای خلاق در جهان، ۲۰۲۰ (میلیارد دلار)

منبع: آنکتاد بر اساس پایگاه داده COMTRADE سازمان ملل متحد.

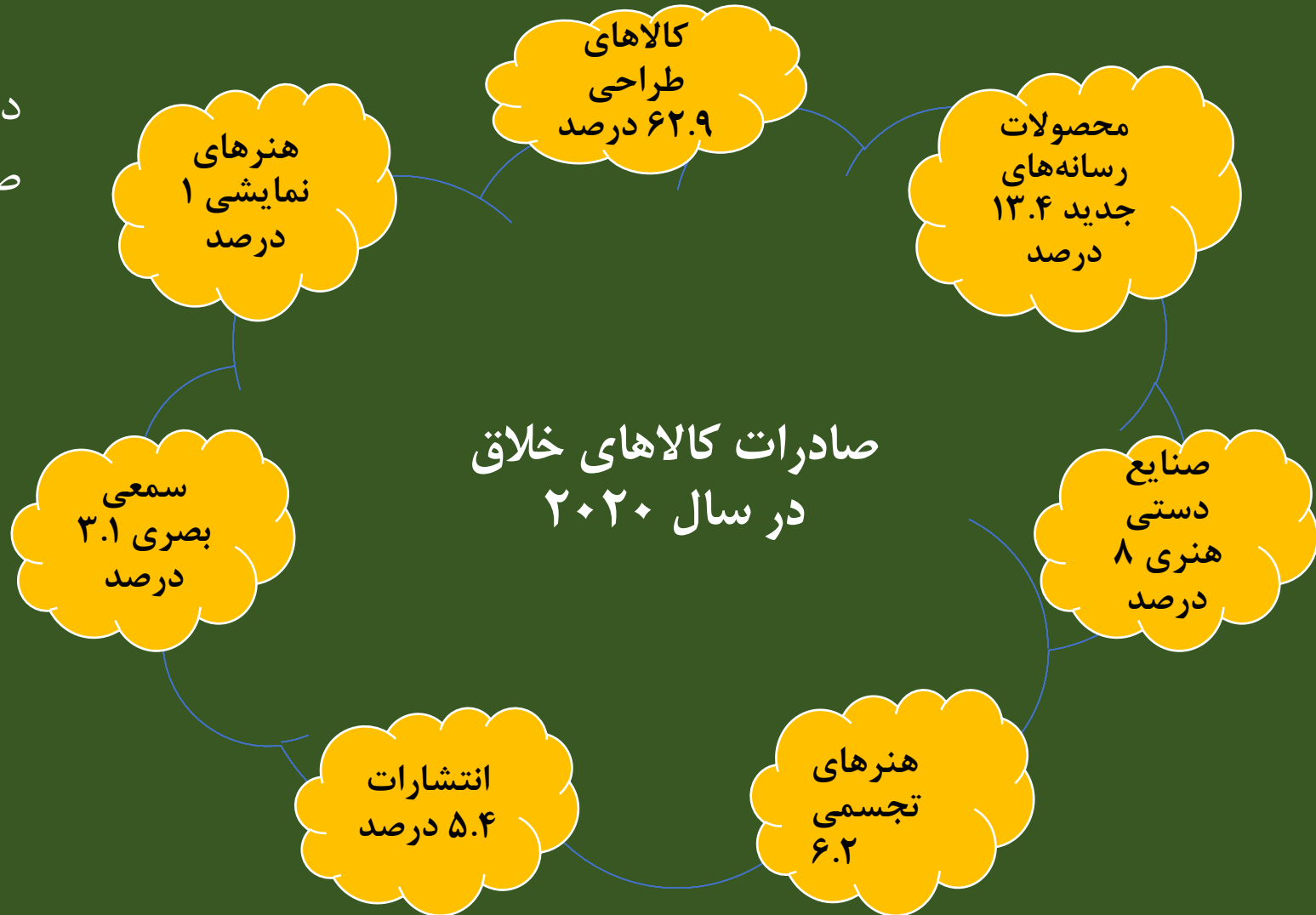
در سال ۲۰۲۰، چین بزرگترین صادرکننده کالاهای خلاق (۱۶۹ میلیارد دلار) بود و پس از آن ایالات متحده آمریکا (۳۲ میلیارد دلار) و ایتالیا (۲۷ میلیارد دلار) قرار داشتند. در فهرست ده صادرکننده پیشرو کالاهای خلاق در جهان در سال ۲۰۲۰، پنج اقتصاد از آسیا، چهار اقتصاد از اروپا و یک کشور از آمریکای شمالی را شامل می‌شود. در مجموع، ده صادرکننده برتر ۶۸.۲ درصد از صادرات جهانی کالاهای خلاق را به خود اختصاص داده‌اند.

در میان کشورهای توسعه یافته بریتانیا، ایتالیا، فرانسه، لهستان، سوئیس، صادرات کالاهای خلاقانه بریتانیا از میانگین جهانی و منطقه‌ای چشمگیرتر است. در میان کشورهای در حال توسعه نیز صادرات کالاهای خلاق کشورهای چین، هند، ترکیه و ویتنام، بیش از ۵ درصد از کل صادرات کالایی آنها را تشکیل می‌دهد.

در حوزه کالاهای طراحی، محصولات اصلی صادراتی عبارتند از:

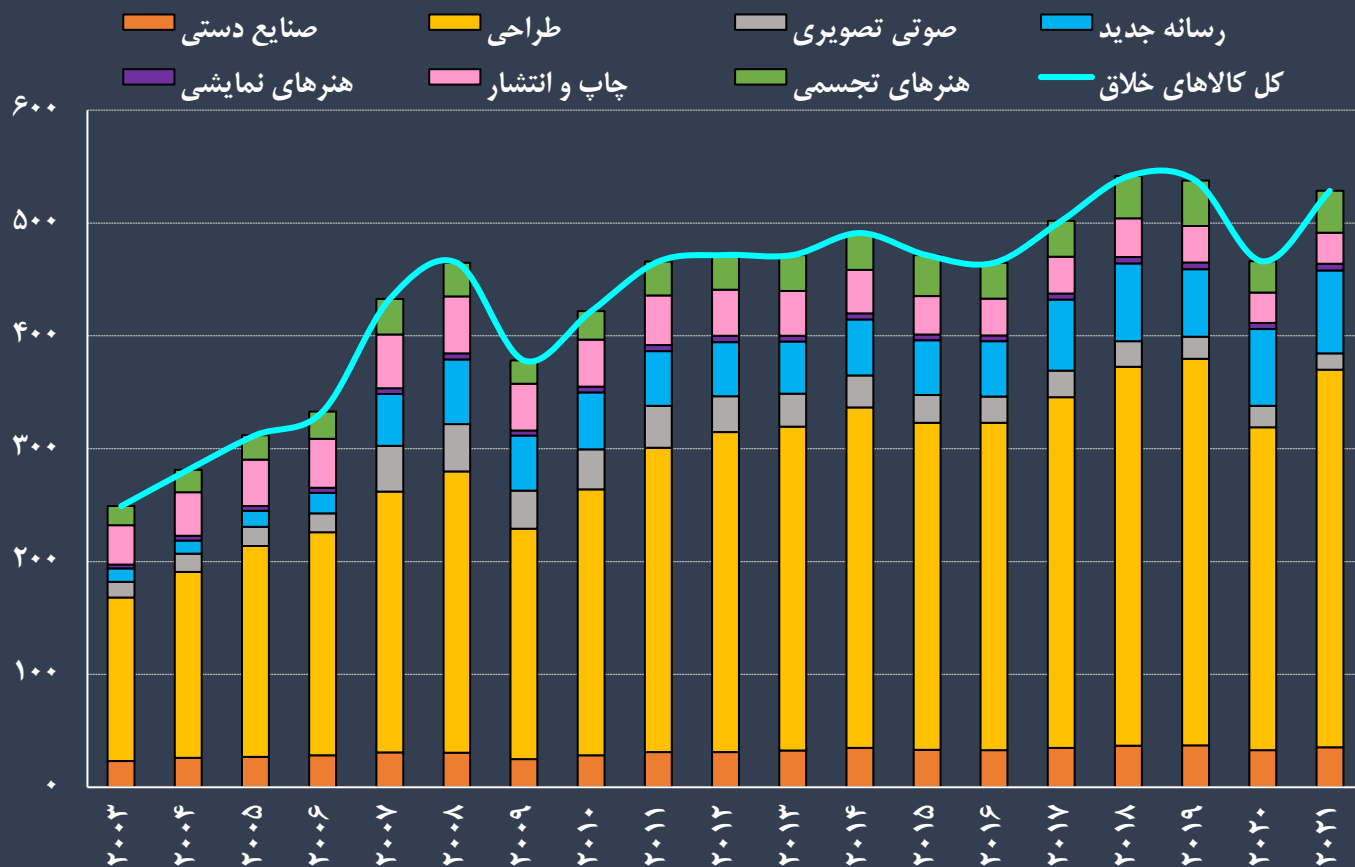
- محصولات طراحی داخلی (۲۰ درصد از ارزش کل صادرات خلاقانه)
- مد (۱۵.۹ درصد)
- جواهرات (۱۵.۳ درصد)
- اسباب بازیها (۱۱.۴ درصد)

واردات کالاهای خلاق - گروه‌های اصلی

روند واردات گروه‌های اصلی کالاهای خلاق ۲۰۰۳ الی ۲۰۲۱ - میلیارد دلار

منبع: آنکتاد

روند عمومی واردات کالاهای خلاق مشابه بخش صادرات این گروه کالاها طی سالهای ۲۰۰۳ الی ۲۰۲۱ صعودی و از متوسط رشد سالانه ۴.۳ درصدی برخوردار بوده است. اتفاق مشابه صادرات کالاهای خلاق در سال ۲۰۲۰ به دلیل همه‌گیری کووید ۱۹ را در حوزه واردات شاهد هستیم با این تفاوت که در سال ۲۰۲۱، با وجود افزایش، واردات نتوانست به سطح سال ۲۰۱۹ برسد.

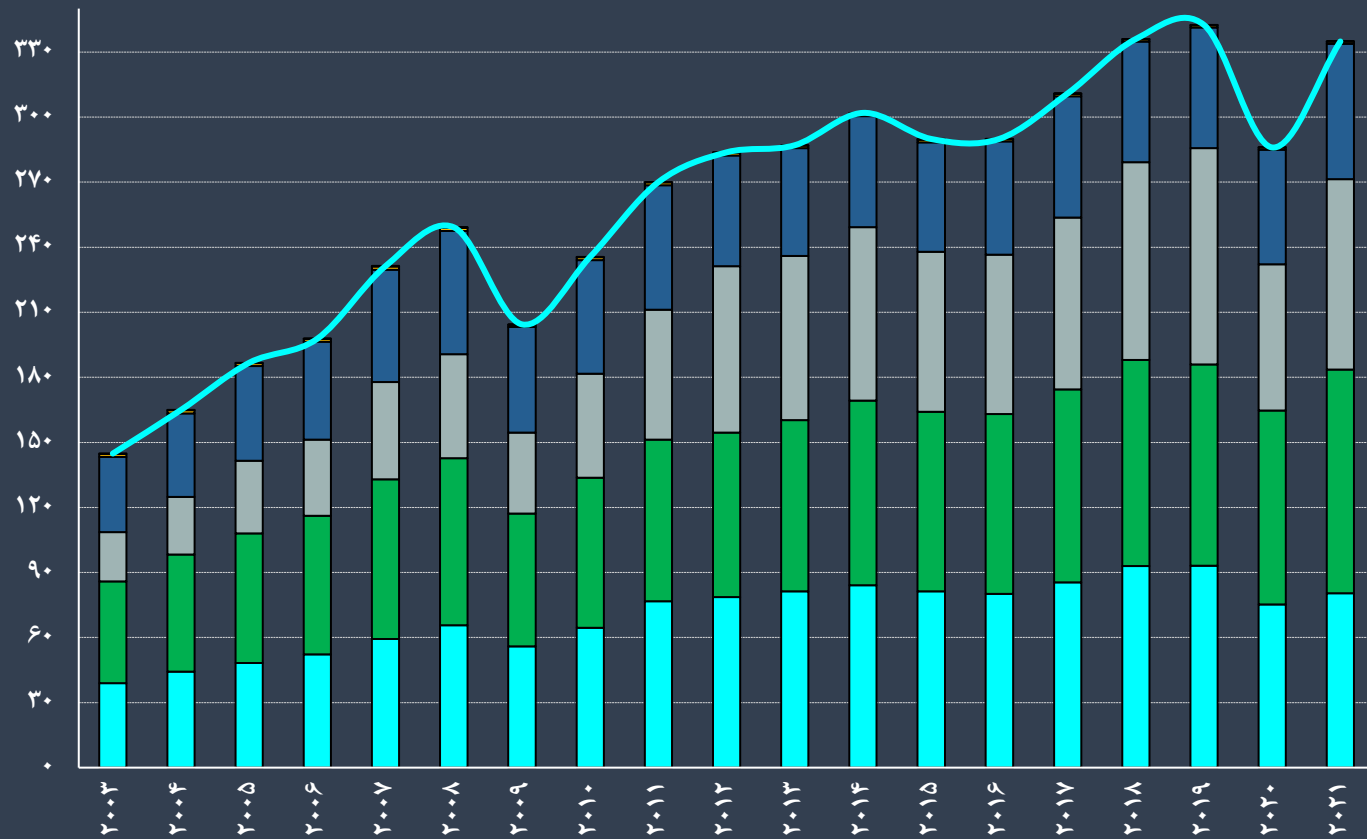
واردات جهانی کالاهای خلاق در سال ۲۰۲۱ حدود ۵۲۸ میلیارد دلار بود که بخش اعظم آن با سهم ۶۳.۵ درصدی متعلق به کالاهای حوزه طراحی است. محصولات رسانه‌ای جدید با سهم ۱۳.۸ درصد، هنرهای تجسمی با سهم ۷ درصد و صنایع دستی با سهم ۶.۷ درصد در رده‌های دوم الی چهارم از حیث سهم در کل واردات کالاهای خلاق قرار می‌گیرند.

واردات کالاهای خلاق - گروه طراحی

روند واردات گروه طراحی و اجزای آن ۲۰۰۳ تا ۲۰۲۱ - میلیارد دلار

کل طراحی معماری شیشه اسباب بازی جواهرات داخلی مد

منبع: آنکتاد

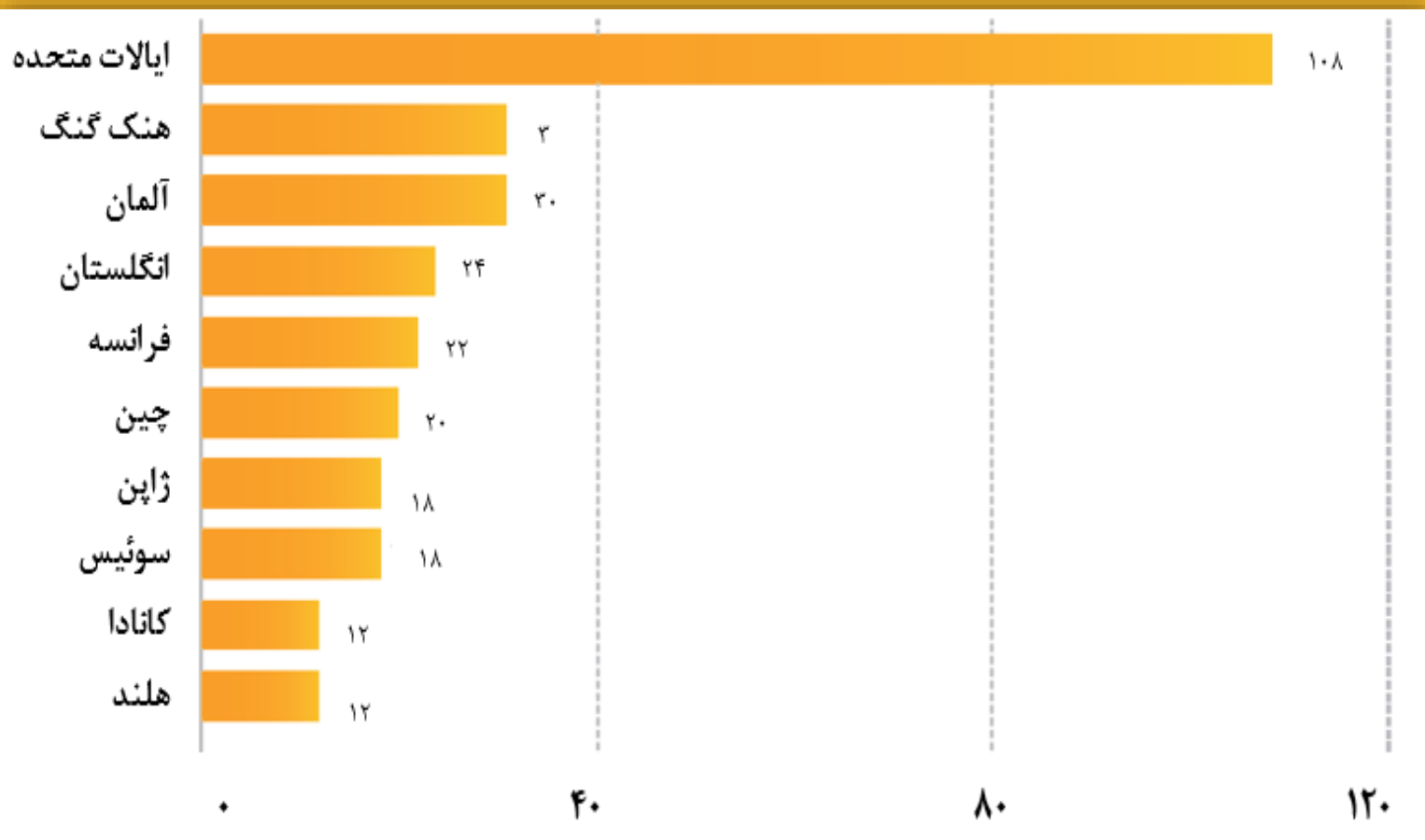
گروه طراحی بیشترین سهم از واردات کالاهای خلاق طی بازه زمانی ۲۰۰۳ تا ۲۰۲۱ را به خود اختصاص داده است.

در سال ۲۰۲۱، طراحی داخلی با ۱۹.۵ درصد بیشترین سهم را از واردات گروه طراحی دارا بوده است که پس از آن جواهرات با سهم ۱۶.۶ درصدی، مد با سهم ۱۵.۲ درصدی و اسباب بازی با سهم ۱۱.۸ درصدی قرار گرفته‌اند.

کمترین سهم‌ها نیز مربوط به واردات ظروف شیشه‌ای و معماری به ترتیب با ۰.۲ درصد و ۰.۰۱ درصد سهم از کل واردات این گروه کالاها هستند.

واردکنندگان اصلی کالاهای خلاق

ده واردکننده برتر کالاهای خلاقانه در سراسر جهان، ۲۰۲۰ (میلیارد دلار)

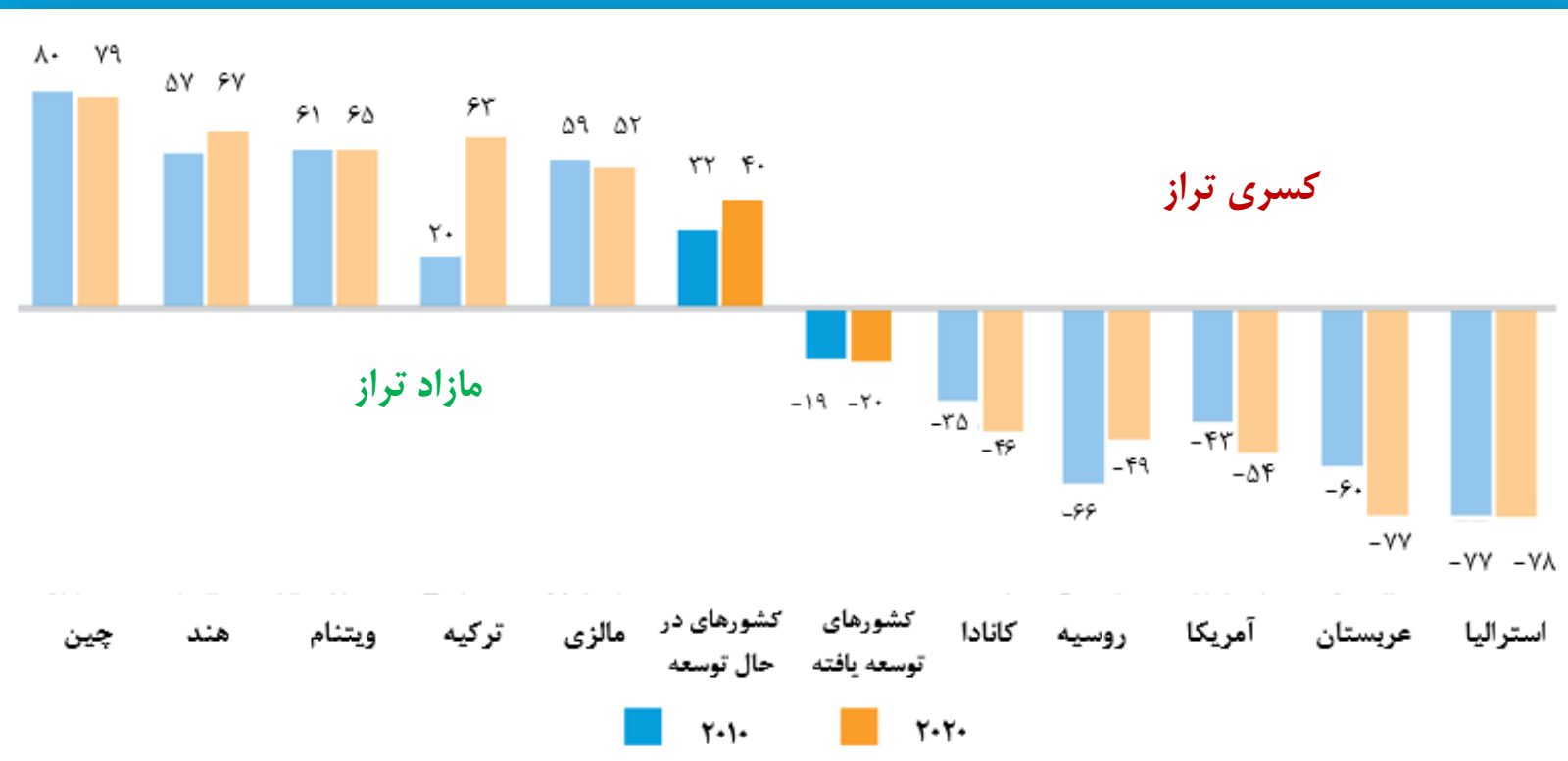

ده کشور تقریباً دو سوم (۶۳ درصد) از ارزش کل واردات جهانی کالاهای خلاق را به خود اختصاص داده‌اند و کشورهای توسعه‌یافته نسبت به کشورهای در حال توسعه کالاهای خلاقانه بیشتری وارد می‌کنند.

اروپا بزرگترین واردکننده کالاهای خلاق است (با واردات بالغ بر ۱۸۰ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۰) که پس از آن آسیا (۱۳۷ میلیارد دلار)، آمریکای شمالی (۱۲۰ میلیارد دلار)، آمریکای لاتین و کارائیب (۱۵ میلیارد دلار)، اقیانوسیه (۱۰ میلیارد دلار) و آفریقا (۴ میلیارد دلار) قرار دارند.

منبع: آنکتاد بر اساس پایگاه داده Comtrade سازمان ملل متحد

تراز تجاری کالاهای خلاق در کشورهای منتخب و بر اساس سطح توسعه، ۲۰۱۰ و ۲۰۲۰
(تراز تجاری به عنوان درصدی از تجارت کالاهای خلاق)

تحولات عمده بین سال‌های ۲۰۱۰ و ۲۰۲۰ در حوزه تجارت کالاهای خلاق مربوط به تبدیل شدن جمهوری کره و لهستان به صادرکنندگان خالص کالاهای خلاقانه بود در حالی که در این بازه زمانی هنگ کنگ، آلمان و عربستان سعودی نیز به واردکنندگان عمده خالص تبدیل شدند.

به طور کلی اقتصادهای در حال توسعه صادرکننده خالص کالاهای خلاق هستند، در حالی که اقتصادهای توسعه یافته واردکننده خالص این گروه کالاها می‌باشند.

منبع: آنکتاد بر اساس پایگاه داده Comtrade سازمان ملل متحد

فهرست خدمات خلاق

مورد EBOPS	عنوان	گروه بندی آنکتاد
SH2	مجوز برای استفاده از نتایج تحقیقات و توسعه	تحقیق و توسعه
SH3	مجوزهای تکثیر و/یا توزیع نرم افزار کامپیوتر	نرم افزار
SH4	مجوز برای تکثیر و/یا توزیع سمعی و بصری و محصولات مرتبط	سمعی و بصری
SI21	خدمات کامپیوتری، نرم افزار	نرم افزار
SI3	خدمات اطلاعاتی	اطلاعات
SJ1	تحقیق و توسعه	تحقیق و توسعه
SJ22	تبلیغات، تحقیقات بازار و خدمات نظرسنجی افکار عمومی	تبلیغات، تحقیقات بازار و معماری
SJ311	خدمات معماری	تبلیغات، تحقیقات بازار و معماری
SK1	خدمات سمعی و بصری و مرتبط	سمعی و بصری
SK23	سایر خدمات شخصی، فرهنگی و تفریحی، میراثی	فرهنگی، تفریحی و خدمات میراث

رشد صادرات خدمات خلاق

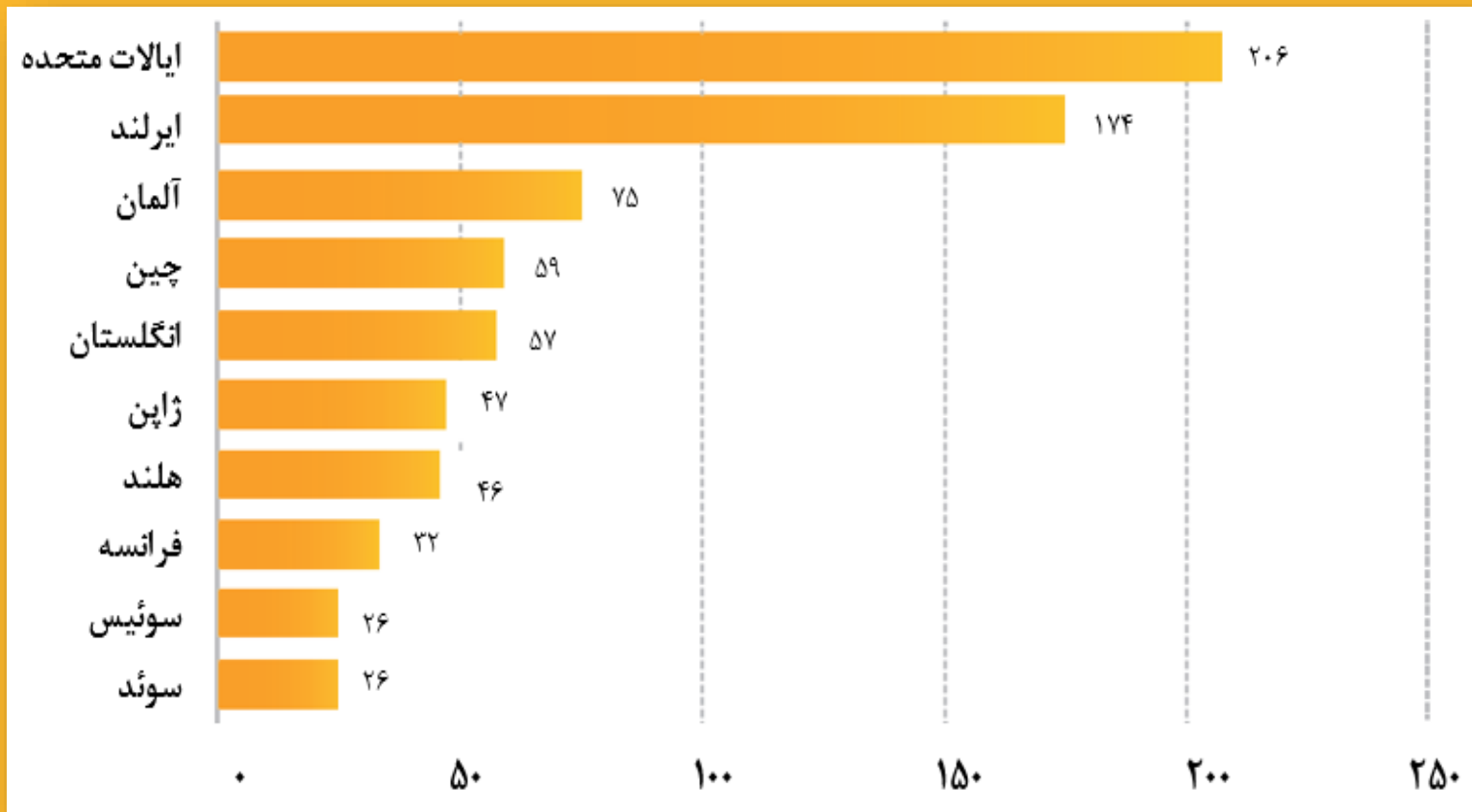
صادرات جهانی خدمات خلاق از ۴۸۷ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۰ به تقریباً ۱.۱ تریلیون دلار در سال ۲۰۲۰ افزایش یافت. اروپا بزرگترین صادرکننده خدمات خلاق است (با صادرات به ارزش ۵۶۴ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۰)، که پس از آن آسیا (۲۵۹ میلیارد دلار) و آمریکای شمالی (۲۲۷ میلیارد دلار) قرار دارند.

سهم خدمات خلاق از کل صادرات خدمات از ۱۲.۳ درصد در سال ۲۰۱۰ به ۱۷.۴ درصد در سال ۲۰۱۹ افزایش یافت. در آمریکای شمالی، خدمات خلاق سهم صادراتی بالاتری به میزان ۲۳.۹ درصد در سال ۲۰۱۹ و ۲۸.۷ درصد در سال ۲۰۲۰ داراست. در مقایسه، صادرات خدمات خلاق در آفریقا ۱.۴ درصد از کل صادرات را در سال ۲۰۱۰ تشکیل می‌داد که به ۲.۳ درصد در سال ۲۰۲۰ افزایش یافت.

صادرکنندگان اصلی خدمات خلاقانه

ده صادرکننده برتر خدمات خلاق در سراسر جهان، ۲۰۲۰ (میلیارد دلار)

تجارت خدمات خلاق دارای بازاری متمرکز است که در آن ده کشور بیش از دو سوم صادرات جهانی آن (معادل ۷۰ درصد) را به خود اختصاص داده‌اند.

در سال ۲۰۲۰، ایالات متحده آمریکا و ایرلند به ترتیب با ۲۰۶ میلیارد دلار و ۱۷۴ میلیارد دلار، بزرگترین صادرکنندگان خدمات خلاق بودند. در ایرلند، شرکت‌های چندملیتی به شدت در صادرات خدمات خلاق، به ویژه در خدمات رایانه‌ای، سهم زیادی دارند.

منبع: آنکتاد

خدمات خلاق صادراتی

خدمات نرم‌افزاری (با سهم ۳۹.۳ درصد از کل ارزش صادرات خدمات خلاق در سال ۲۰۲۰) و تحقیق و توسعه (با سهم ۳۳.۲ درصد) بزرگترین خدمات خلاق صادراتی هستند که پس از آنها تبلیغات، تحقیقات بازار و معماری (۱۴.۸ درصد)، سمعی و بصری (۸.۶ درصد)، اطلاعات (۳.۵ درصد) و خدمات فرهنگی، تفریحی و میراث (۰.۵ درصد) قرار دارند.

کشورهای توسعه‌یافته تا حد زیادی بر صادرات در همه دسته‌های خدمات تسلط دارند و گروه‌های خدماتی گوناگون و متنوعی را در مقایسه با اقتصادهای در حال توسعه صادر می‌کنند.

چارچوب اندازه‌گیری

صنایع خلاق از پویاترین بخش‌های اقتصاد جهان هستند. اندازه‌گیری آن‌ها می‌تواند بینش‌های مفیدی را برای دولت‌ها و سیاست‌گذاران جهت برنامه‌ریزی و اجرای سیاست‌هایی با هدف اقتصاد و صنایع خلاق فراهم کند. هیچ مدل «درست» یا «نادرست» از صنایع خلاق، و نه یک رویکرد «یک اندازه مناسب برای همه» برای اندازه‌گیری اقتصاد خلاق وجود ندارد. با این حال، کشورها باید رویکردی را انتخاب کنند که به بهترین وجه متناسب با اقتصاد آنها باشد، زیرا هر کشور صنایع، کالاها و خدمات خود را خواهد داشت که قسمتی از آن مرتبط با بخش خلاق است. برای کشورها مهم است که صنایع مختلف با مؤلفه‌های خلاق را که در اقتصاد آنها وجود دارد، شناسایی و درک کرده و سپس شروع به جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها در این بخش کنند.

در سال ۲۰۱۳، نستا (آژانس نوآوری برای کالاهای اجتماعی) به همراه دپارتمان فرهنگ، رسانه و ورزش بریتانیا، گزارشی با عنوان نقشه‌برداری پویا از صنایع خلاق بریتانیا (Bakhshi et al ۲۰۱۳) منتشر کرد که طی آن روش جدیدی را برای طبقه‌بندی صنایع خلاق انگلستان ارائه داد. این رویکرد جدید بر شدت خلاقیت متمرکز بود و اشتغال در بخش‌های خلاق را به عنوان نسبتی از کل اشتغال در صنعت اندازه‌گیری کرد. رویکرد نقشه‌برداری پویا که یک فرآیند سه مرحله‌ای است بیان می‌کند که صنعتی با درصد بالایی از کارکنان فرهنگی یا خلاق را می‌توان یک صنعت خلاق در نظر گرفت. شکل زیر چارچوب کلی را به همراه مراحل کلیدی نشان می‌دهد.

چارچوب کلی نحوه سنجش اقتصاد خلاق یک کشور

نتایج نظرسنجی در مورد اقتصاد خلاق

در سال ۲۰۲۱، در چارچوب اجرای قطعنامه ۷۴/۱۹۸ مجمع عمومی در رابطه با سال بین‌المللی اقتصاد خلاق، آنکتاد یک نظرسنجی آنلاین در مورد اقتصاد خلاق و صنایع خلاق انجام داد. پاسخ‌های ۳۳ کشور بینش‌هایی را در مورد اینکه چگونه اقتصاد خلاق به بخش رو به رشد و با اهمیت در سطح ملی تبدیل شده ارائه داده است. پاسخ‌ها شامل اطلاعاتی درباره آژانس‌های ملی ناظر بر صنایع خلاق، سیاست‌های مرتبط و ارجاعات مفید به مطالعات مربوط به سهم اقتصاد خلاق است. در نظرسنجی مزبور ۷۲ درصد از پاسخ‌دهندگان اقتصادهای در حال توسعه و ۲۸ درصد بقیه اقتصادهای توسعه‌یافته هستند. تقریباً از اکثر مناطق جهان در این نظرسنجی حضور داشتند. این نظرسنجی شامل سوالات زیر در چهار دسته بود:

ترتیب نهادی

۱. آیا کشور شما یک وزارتخانه دولتی و/یا آژانس ملی با مسئولیت کلی صنایع فرهنگی و خلاق دارد؟
۲. کدام بخش یا مؤسسه با موضوعات مربوط به صنایع خاص فرهنگی و خلاقیت سروکار دارد؟

استراتژی ملی

۳. کدام بررسی‌ها، مطالعات یا ارزیابی‌هایی که سهم اقتصاد/صنایع خلاق را در اقتصاد کشور شما ارزیابی می‌کند اخیراً انجام شده است؟
۴. کشور شما چه برنامه/استراتژی ملی برای ترویج/حمایت از اقتصاد/صنایع خلاق دارد؟
۵. کدام بخش‌ها/صنایع اقتصاد خلاق از نظر پتانسیل تجارت بین‌المللی به عنوان اولویت‌ها شناسایی شده‌اند؟
۶. چه اقدامات سیاستی خاصی برای ترویج/حمایت از اقتصاد/صنایع خلاق ارائه شده است؟

اقدامات برای مقابله با بحران کووید ۱۹

۷. چه اقدامات سیاستی اضطراری کووید ۱۹ برای ترویج/حمایت از اقتصاد/صنایع خلاق معرفی شده است؟
۸. چه نظرسنجی/مطالعاتی برای ارزیابی تأثیر کووید ۱۹ بر اقتصاد / بخش‌ها / صنایع خلاق در کشور شما انجام شده است؟

شرکت در سال بین‌المللی اقتصاد خلاق ۲۰۲۱

۹. کشور شما چه رویدادها/ابتکارهایی را برای حمایت از سال جهانی اقتصاد خلاق ۲۰۲۱ برنامه‌ریزی کرده است؟

نتایج نظرسنجی در مورد اقتصاد خلاق – ادامه

۱. ترتیبات نهادی

تقریباً همه کشورهای مشارکت کردند (۲۸ از ۳۳) حداقل یک نهاد مسئول اقتصاد خلاق و صنایع خلاق در کشور خود دارند. اما در اکثر کشورها، چندین آژانس مسئولیت این بخش را به اشتراک گذاشته‌اند. کشورهایی مانند کانادا، جمهوری آفریقای مرکزی، کلمبیا، گرجستان، آلمان، هندوراس، نیکاراگوئه، پاناما، پرو، اسلوانی، ترکیه و امارات متحده عربی دارای یک وزارتخانه ملی، معاونت یا آژانس واحد هستند که مسئولیت کلی خلاقیت را بر عهده دارد. اقتصاد ۱۰ کشور نیز دارای وزارتخانه‌های فرهنگ اختصاصی هستند که اغلب از آنها نام برده می‌شود. اکثر کشورها وظایف صنایع خلاق را در چندین وزارتخانه و سازمان تقسیم می‌کنند، مانند وزارتخانه‌های فرهنگ، ورزش، میراث، گردشگری، جوانان، تجارت، امور خارجه، مالکیت فکری، مخابرات و نوآوری، و آموزش. هیچ دو کشوری در ترتیبات نهادی خود شبیه هم نیستند.

۲. برنامه‌ها و راهبردهای ملی

اکثر کشورها استراتژی یا طرح ملی خاص برای حمایت و توسعه صنایع خلاق در سطح ملی تنظیم و تصویب کرده‌اند. با این حال، استراتژی‌ها و برنامه‌های ملی اغلب تعاریف متفاوتی از آنچه اقتصاد خلاق را تشکیل می‌دهد، در نظر می‌گیرند.

معاونت بررسی‌های اقتصادی

نتایج نظرسنجی در مورد اقتصاد خلاق – ادامه

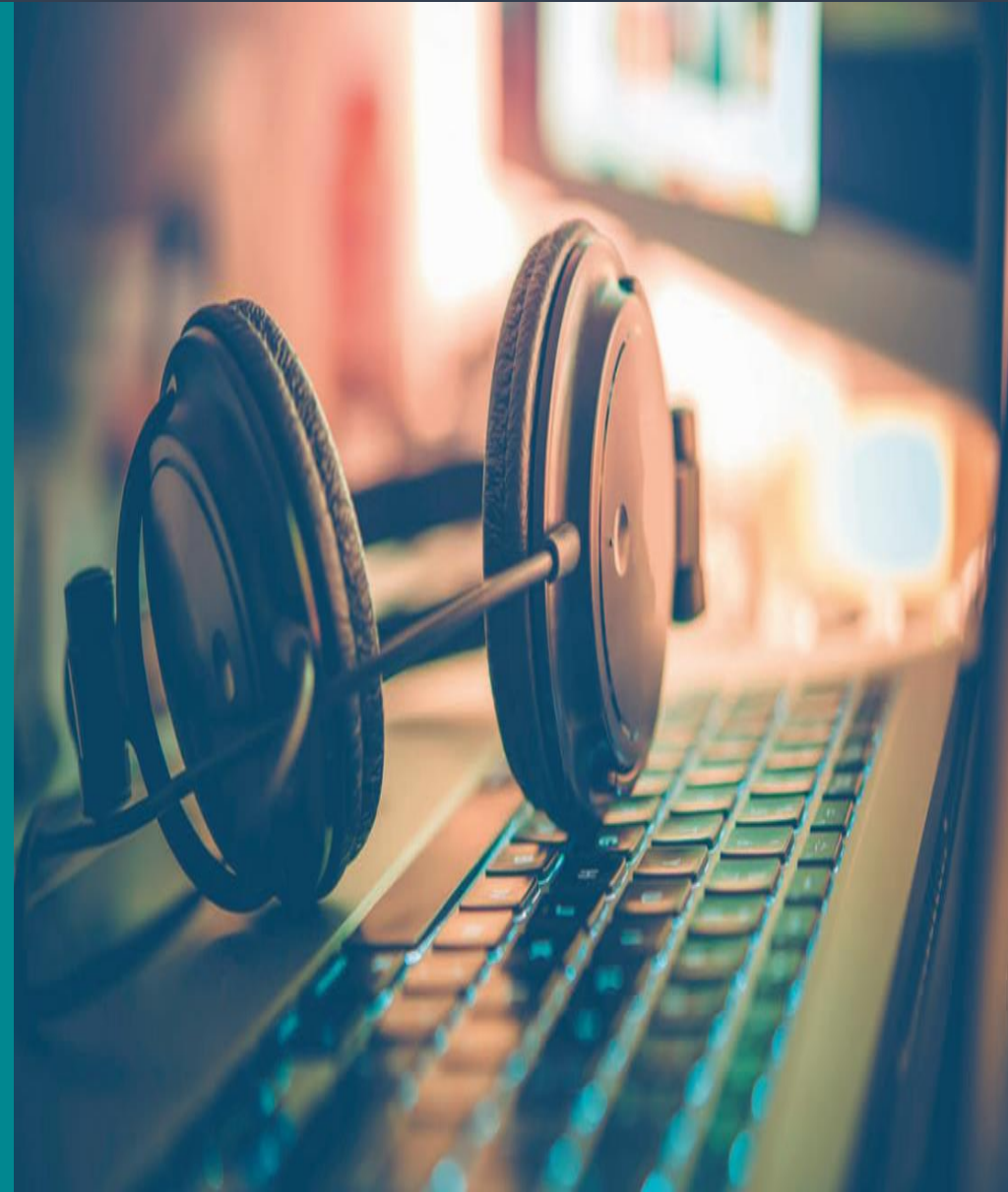
۳. مطالعات مربوط به سهم اقتصاد خلاق

کشورها آمارهای گوناگونی را در مورد اقتصاد خلاق تولید می‌کنند: سهم در تولید ناخالص داخلی (GDP) یا ارزش افزوده ناخالص (GVA)، که گاهی اوقات به زیربخش‌های خلاق مانند هنر، سمعی و بصری، صنعت فیلم و غیره نیز تفکیک می‌شوند. در برخی اقتصادها بر اساس صنعت خلاق سهم از کل صادرات و واردات؛ تعداد افراد شاغل و سهم از کل اشتغال و تفکیک سنی و جنسیتی نیز استخراج و مشخص می‌شوند. همچنین تعداد بنگاه‌های فعال در بخش اقتصاد خلاق و گردش مالی آنها بر حسب رشته صنعت، اندازه شرکت و میزان مشارکت در اقتصاد خلاق نیز تفکیک شده است.

اگرچه برخی از کشورها روش‌های آماری مشابهی را اتخاذ کرده‌اند (مانند حساب‌های اقماری فرهنگی یا دستورالعمل‌های یورواستات برای آمار فرهنگ در اتحادیه اروپا)، ولی فقدان گزارش سالانه و تعاریف و روش‌های متفاوت اعمال شده در کشورهای گوناگون، مقایسه بین‌المللی را دشوار می‌کند. به عنوان مثال، برخی از کشورها سعی می‌کنند اهمیت «فرهنگ و صنایع خلاق» را بسنجند، در حالی که برخی دیگر فقط «صنایع مبتنی بر کپی رایت» را مدنظر دارند.

۴. صنایع اولویت دار برای تجارت بین‌المللی

چندین کشور بخش‌های خاصی را به عنوان اولویت تجارت بین‌المللی شناسایی کرده‌اند. بیشترین صنایع برجسته شامل موسیقی (توسط ۱۵ کشور از ۳۳ کشور پاسخ دهنده)، پس از آن هنرهای سمعی و بصری و صنعت (۱۲)، مد (۹)، بازی‌های ویدیویی (۹)، طراحی (۷)، هنرهای نمایشی (۶)، انیمیشن (۶) و صنعت فیلم (۵) هستند.

پتانسیل فناوری های جدید و نوظهور

برای توسعه اقتصادهای خلاق از طریق فناوری های جدید و نوظهور، باید چندین حوزه سیاستی درگیر شوند. گزارش اخیر آنکتاب توصیه هایی را برای کشورهای در حال توسعه ارائه می دهد تا از فناوری های جدید و نوظهور برای توسعه اقتصادهای خلاق خود استفاده کنند. این توصیه ها بر سه حوزه گسترده تمرکز دارند:

- ✓ توسعه ظرفیت های انسانی
- ✓ ایجاد محیطی مناسب
- ✓ غلبه بر موانع زیرساختی برای دیجیتالی سازی

دولت ها همچنین باید با اتخاذ چارچوب های قانونی مناسب برای تجارت الکترونیک، حفاظت از مصرف کنندگان، حفاظت از داده ها و حریم خصوصی، پرداخت های الکترونیکی و امنیت سایبری، تقویت تجارت الکترونیک و حمایت بهتر از مصرف کنندگان و کسب و کارهای کوچک در بازارهای دیجیتال را نیز در نظر بگیرند.

توصیه‌هایی برای بهبود آمارهای اقتصاد خلاق

- ✓ مشارکت مقامات و مؤسسات فعال در بخش فرهنگی و خلاق، دفاتر ملی آمار و بانک‌های مرکزی برای شناسایی منابع داده‌های موجود و جمع‌آوری آنها برای اندازه‌گیری سهم اقتصاد خلاق در تولید ناخالص داخلی، اشتغال، تجارت و رفاه؛
- ✓ بسیج بودجه و اختصاص منابع مالی و انسانی برای جمع‌آوری منظم، تولید و انتشار داده‌های رسمی در مورد اقتصاد خلاق؛
- ✓ ایجاد ظرفیت‌های آماری برای اندازه‌گیری جریان‌های تجارت بین‌المللی در کالاها و خدمات خلاق (اندازه‌گیری خدمات‌رسانی و تجارت بین‌المللی در حوزه خدمات خلاق برای نظارت و اندازه‌گیری تحول ساختاری اهمیت فزاینده‌ای دارد).
- ✓ تنظیم سیاست‌هایی فراگیر که صنایع خلاق را هدف قرار می‌دهند، جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها در مورد زنان، جوانان، کارکنان غیررسمی، و سایر گروه‌های به حاشیه رانده‌شده شاغل در بخش خلاق برای اطلاع‌رسانی سیاست‌گذاری ضروری است. نیاز به داده‌های تفکیک شده بیشتری نیز وجود دارد. برای جمع‌آوری داده‌های فراگیر، لازم است ادارات ملی آمار ضمانت‌هایی مبنی بر استقلال و محرمانه بودن گزارش‌های آماری نیز ارائه دهند.
- ✓ سازمان‌های بین‌المللی می‌توانند در این حوزه از طریق اشتراک دانش، توسعه دستورالعمل‌های آماری، انجام مطالعات مشترک برای اندازه‌گیری بخش‌های خلاق کشورها، ارائه فعالیت‌های ظرفیت‌سازی در کشورهای در حال توسعه و بسیج منابع، مشارکت کنند.

توصیه‌های سیاستی برای تقویت خدمات خلاق در اقتصادهای در حال توسعه

- ✓ ایجاد و نوسازی چارچوب قانونی مرتبط با اقتصاد خلاق، به عنوان مثال با ایجاد قوانین اقتصاد خلاق و به روز رسانی قوانین مالکیت فکری؛
- ✓ تقویت ظرفیت‌های نهادی دستگاه‌های دولتی مسئول ترویج اقتصاد خلاق؛
- ✓ شناسایی و رفع چالش‌هایی که کارآفرینان و بنگاه‌های کوچک و متوسط را از مشارکت در خدمات قابل ارائه دیجیتال (از زمان همه‌گیری کووید-۱۹، بر اهمیت آن افزوده شده است) باز می‌دارد. مهم‌ترین چالش‌هایی که سیاست‌گذاران می‌توانند به آن رسیدگی کنند عبارتند از؛ اتصال ضعیف شبکه‌ای در مناطق روستایی، فقدان مهارت‌ها و شایستگی‌های دیجیتال، دسترسی محدود به راه‌حل‌های پرداخت آنلاین و هزینه‌های لجستیکی بالا؛
- ✓ تنظیم یک رژیم کپی‌رایت با هدف متعادل‌سازی حفاظت از کپی‌رایت و حق دسترسی به فرهنگ و محصولات و خدمات خلاق و انجام سیستماتیک فعالیت‌های اجرا، جمع‌آوری و توزیع حق امتیاز؛
- ✓ بهبود دسترسی ارائه‌دهندگان خدمات کشور در حال توسعه به بازارهای خدمات خلاق در کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه، به عنوان مثال با باز کردن بازارهای خدمات به روی ارائه‌دهندگان خارجی.

یافته ها و توصیه های اصلی

قطعه نامه ۷۴/۱۹۸ مجمع عمومی ملل متحد از آنکتاد درخواست کرد تا توصیه‌هایی را برای کمک به کشورها در راستای تسریع تلاش‌ها در اجرای دستور کار ۲۰۳۰ در حوزه اقتصاد خلاق ارائه کند. یافته‌ها و توصیه‌های اصلی آنکتاد عبارتند از:

- ✓ دولت‌ها اهمیت اقتصاد خلاق را با تکیه بر تعاریف و طبقه‌بندی سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای و مفهوم‌سازی صنایع خلاق به روشی که ساختارهای اقتصادی ملی و منطقه‌ای را در نظر می‌گیرد، درک و تشخیص دهند.
- ✓ دولت‌ها با سازمان‌های بین‌المللی مانند بانک توسعه اسلامی، آنکتاد، یونسکو و وایپو (سازمان بین‌المللی حمایت معنوی) برای ایجاد فهم مشترک و دامنه هماهنگ‌تر برای اقتصاد و صنایع خلاق همکاری کنند.
- ✓ فرآیندهای ترسیم نقشه راه کلیه موارد شامل تعیین اهداف روشن، گرد هم آوردن ذینفعان مرتبط، مفهوم‌سازی، تفهیم و تعریف حوزه صنایع خلاق، شناسایی پارامترهای اندازه‌گیری و منابع داده‌های در دسترس، جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها را در بر بگیرد.
- ✓ از تعاریف، طبقه‌بندی‌ها، روش‌شناسی‌ها و دستورالعمل‌های موجود توسط سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای مانند آنکتاد، یونسکو و وایپو استفاده شود.